

Mátyás király komédiái

magyar népmesék alapján írta Petkó Jenő



12. kép: Petkó Jenő

PROLÓG

Valamikor hajdanában, réges-régen
Élt valóban, nem csak kitalált mesékben –
Volt egy király, egy nagy király! – Mesebeli
Lett azóta. Mesébe illő tettei
Megőrizték hírét-nevét mostanára.
Bölcsessége, embersége, igazsága,
Ma is de sok szegény álma, szép reménye,
Ma is szájról-szájra terjed száz mesében.

Mátyás királyt – mert ő, kiről eddig szóltam –
Megidézzük néhány gyarló játékunkban.
Komédiánk magva: marék Mátyás-móka,
Amivel bölcs igazságát porciózta.
A nevetés és taps legyen bizonyosága:
Hogy él Mátyás! – s a szívünkben,
Örökké él mesebeli igazsága!

Mátyás király iskolája

SZEREPLŐK:

Mesélő
Mátyás király
Öreg juhász
A felesége

Csillagász
Mutatványos
Szolga
Urak tetszés szerinti számban

MESÉLŐ Mátyás álruhásan járta az országot együtt az urakkal. Egy tónál megállott.

MÁTYÁS	Kiszárad a nád is, eső kéne rája!
CSILLAGÁSZ	Ugye, tréfál, felség?
1. ÚR	Vízben áll a lába!
URAK	<i>(Kötelességtudóan nevetnek a királyi tréfán)</i>
MÁTYÁS	Nocsak! <i>(Odaszól a távolabb legeltető Öreg juhászhoz)</i>
	Juh hán, bátyó? Mondja kend, milyen mély?
ÖREG	Háromszázhuszonnégy – gatyakötésig ér!
2. ÚR	<i>(nem érti)</i> Ennek tán esze ment?
3. ÚR	Felséged ösmeri?
4. ÚR	Ostoba paraszt, a kérdést sem értheti.
5. ÚR	Nem sejti, kivel szól!
6. ÚR	De a válasz nyegle!
7. ÚR	Szomorú számara szava is szebb lenne!
8. ÚR	Meg kell jól csapatni, hogy szokjon illemet!
MÁTYÁS	Ha így gondoljátok, kerüljünk közelebb! <i>(Köszön)</i> Tisztességgel, öreg!
ÖREG	<i>(Fogadja)</i> Hála az asszonynak!
MÁTYÁS	Hány a harminckettő?
ÖREG	Alig fityeg csak hat.

4. ÚR Megmondtam ugye, hogy együgyű!?

MÁTYÁS Hány pénzért őrzi a juhnyáját?

ÖREG Biz csak csekély hatért.

MÁTYÁS S hányból él?

ÖREG Kettőből.

MÁTYÁS A többi hová lesz?

ÖREG Osztán hová lenne? Az a négy sárba vész.

1. ÚR Félrehord az esze!

5. ÚR Született dilinkó!

6. ÚR *(Megszólítja) Juhán bácsi!*

ÖREG *(Csodálkozik) Én la? Úgy hívnak, hogy Ferkó!*

6. ÚR *(Csodálkozva a királyhoz) Imént szólította...*

MÁTYÁS *(Megmagyarázza) Juh hány? – azt kérdeztem, meg a víz milyen mély.*

ÖREG Én meg is feleltem, mennyi, és kötésig ér a víz. Felséged...

MÁTYÁS *(Meglepődik, de örül a felismerésnek) Felismertél?*

ÖREG Még hogy én ne ismernék!?

Fiatalkoromban, valamikor, régen ott szolgáltam én is fekete ser'gében.

De aztán... No, elmúlt...

MÁTYÁS *(Élérzékenyül) Persze. Emlékszem már: egy félreértés... és megorrolt a király.*

De most helyrehozom! – szavamra ígérem.

ÖREG *(Meghatódik) Ugyan már, királyom!...*

MÁTYÁS *(Huncutul) Van még egy kérdésem:*

Meg tudnád-e fejni még a bakkecskéket?

ÖREG *(Cinkosan) Meg én, ha valaki vet rá kötőféket.*

MÁTYÁS Figyelj rám! – Addig, míg képemet nem látod – bárhogyan kérnének –, addig fel nem tárod jelentését, titkát, amit most beszéltünk!

Mához harmadik nap Budán lesz ebédünk az urakkal. Várlak! De úgy: alkalommal gyere föl Budára –, s mégse alkalommal! Hozd el ellenséged, s leghűbb barátodat! Így nyersz újra kegyet, s méltó jutalmadat. Nos, urak, induljunk, mert itt lep az estve!

Mit mondasz csillagász, eső vajon lesz-e?

CSILLAGÁSZ *(A többiekkel együtt az eget vizsgálja, okoskodva) Szép, derűs időnk lesz.*

ÖREG *(Közbeszól) Esőt ígér mára jó öreg számaram hangos iázása.*

(Megdördül az ég a távolban)

MÁTYÁS Leszúrt tanulságul az igazság szolgál: számár a csillagász, s a csillagász számár.

(Elindulnak, s körbe sétálva beállnak a második képhez)

MESÉLŐ Alig indultak el, máris bőrig ázva, tomboló viharban értek föl Budára. Rá – amint ígérte Mátyás – három napra mind együtt dőzsöltek nagy lakomát csapva. Mit eszelt ki megint Mátyás furfangjában!?

Asztal alatt mindnek dézsában a lába: áztatják, s nézik egy kókler mutatványát, aki a kulcslyukon borsot hajjál át.

Most hajlongva végzi.

MUTATVÁNYOS *Piperkőc alak. Éppen az utolsó borsszemét hajítja át – a közönség felé, majd önelégült pózzal hajlong.*

URAK *Félkörben ülnek, lábuk a dézsában. Kezükből mohón falják a papírból kivágott hatalmas libacombokat*

MÁTYÁS *(Egyedül tapsol) Tőlük ne várj tapsra,*

	pecsenyével teli a vendégek marka. De az én jutalmam busás, sőt: királyi. – Sok bors kell, ugye, hogy tudd áthajigálni?
MUTATVÁNYOS	<i>(Pózol)</i> Temérdek, királyom!
MÁTYÁS	<i>(Fontoskodva)</i> S a bors milyen drága!
MUTATVÁNYOS	<i>(Látja a szolga által hozott zsákokat. Mohón)</i> Oh, mily sok arany fér három ily nagy zsákba!
MÁTYÁS	<i>(Emelkedetten)</i> Tiszta művészetért ennyi borsos díj jár!
SZOLGA	<i>(Míg átadja a zsákokat, figyelmezteti)</i> Oszd be, hékám! Spórolj! Lassabban hajigálj!
MÁTYÁS	<i>(Intésével elbocsátja a mutatványost. Az urakhoz fordul)</i> Köszönjük, barátom! – Uraim, jól esett?
URAK	<i>(Elepednek a szomjúságtól, zavartan nyögdecselve próbálnak italt kérni)</i>
2. ÚR	<i>(Tikkadtan)</i> Felség, jól...
8. ÚR	Elnézést...
CSILLAGÁSZ	Italt!...
1. ÚR	Egy keveset...
4. ÚR	Nem kaptunk...
3. ÚR	Lehetne?
7. ÚR	Az étel...
6. ÚR	fölséges!
MÁTYÁS	<i>(Műcsodálkozással)</i> Italt? Abban álltok! Vagy nem elégséges? Hisz a nád se kíván esőt – azt mondtátok! Nem volt elég tele vízzel a dézsátok? Bölcs urak, ím ez volt a tanulság mára. Most félrevonulok öltözőszobámba, hogy illón mehessek vendégem elébe: akinek badar volt minap a beszéde –, ha most meglelitek válaszai nyitját, jutalmazástokra megnyitom a kincstárt. <i>(Elmegy, de a következő jelenet alatt végig hallgatózik)</i> <i>Az urak kiugranak a dézsákból, izgatottan tanácskoznak</i>
2. ÚR	Ki kell tudnunk dőre szavai értelmét!
6. ÚR	Fizessük le!
8. ÚR	Pénzzel oldjuk meg a nyelvét!
ÖREG	<i>(Jön a kutyájával)</i> Szép jó napot, urak!
3. ÚR	<i>(Túlzott kedveskedéssel)</i> Ni, a kedves bátya!
1. ÚR	Mennyit emlegettük!
4. ÚR	<i>(Körbeudvarolják)</i> Csuklott – ugye – rája?
5. ÚR	Egészsége hogy van?
7. ÚR	Meg a nyáj?
CSILLAGÁSZ	S a füles?
6. ÚR	Ide üljön, közénk!
1. ÚR	Bár a korsó üres.
8. ÚR	<i>(Ravaszul)</i> Mi majd színarannyal töltjük meg a zsákját!
2. ÚR	<i>(Súgva)</i> Ha kend is feltöri bölcsessége zárját.
ÖREG	<i>(Tétova)</i> Megnyitnám, de...
5. ÚR	<i>(Segít továbbgondolni)</i> ...annak ára van!
3. ÚR	<i>(Bennfentesen)</i> ...az, persze!
4. ÚR	<i>(Dugja a pénzt)</i> Csengő aranycsikók!
7. ÚR	Csak csúsztassa zsebre!
2. ÚR	<i>(Mohón)</i> Tisztesség kit illet?
ÖREG	Az asszonyt, mert mos rám. Nagy tisztesség ám az, ha tiszta a gúnyám!
8. ÚR	És a harminckettő?
ÖREG	A fogaim száma – volt. De csak hat maradt.

CSILLAGÁSZ	Aha!
3. ÚR	És a fránya sárba vetett négy pénz?
ÖREG	<i>(Ravaszul mutatja a száját)</i> Mintha száraz lenne!?
2. ÚR	<i>(Elérte, pénzt ad)</i> Itt egy újabb kenet.
5. ÚR	<i>(Buzgólkodik)</i> Vert arany van benne!
ÖREG	Sárba vész a négy, mert fiaimra költöm, így lesz soha vissza nem fizetett kölcsön.
4. ÚR	<i>(Csodálkozva)</i> Úgy? – És a bakkecskét?
1. ÚR	<i>(Türelmetlen)</i> Hogy tudja megfejni?
ÖREG	<i>(A fejét mutatja)</i> Nyikorog a kerék, újra kéne kenni.
7. ÚR	<i>(Pénzt ad)</i> Halljuk hát!
ÖREG	Csak így la, mint kendteket fejtem!
8. ÚR	<i>(Felfortyan)</i> Ebadta parasztja!
CSILLAGÁSZ	Csirkefogó!
3. ÚR	Menten megyek a királyhoz!
1. ÚR	Menjünk mind panaszra!
ÖREG	Dejszen éppen ő, ki kötőfétek tartja.
8. ÚR	Vén lókötó!
7. ÚR	Paraszt!
4. ÚR	<i>(Diadallal)</i> Kézre adtad magad!
6. ÚR	A képét nem láttad, s eladtad titkodat!
ÖREG	<i>(Bölcsen)</i> Bölcs királyunk képét? Nézz a pénz lapjára, <i>(mutatja)</i> onnan kacsint le rád magyarok királya.
MÁTYÁS	<i>(Előlép)</i> Úgy van, öreg! – Nos, urak, ugye, hogy nem dőre hallgatni a bölcs szót, s tanulni belőle?
ÖREG	<i>(Az öreghez)</i> Hogy állsz a többivel, vitézem? Hitemre elégedett lehetsz. Lám, jöve telemre <i>(mutatja, hogyan sántikált fél lábával a kutyája hátán)</i> alkalom volt kutyám, hátán egyik lábam – s alkalom híján a másik út porában sántikált.
MÁTYÁS	<i>(Elismeréssel)</i> Ez ügyes. S a barátod?
ÖREG	<i>(Kutyájára támad)</i> Ládd-e: coki, beste, vén csont, takarodj el végre, haszontalan girhes, hord el az irhátat, mert farodba törlöm le sáros csizmámat. <i>(Mátyáshoz)</i> Látod, elsompolyog az ártatlan. Végül aztán farkcsóválva mégis visszatérül, s a kezemet nyalja, mert hűséges pára. Kell-e barátságnak nagyobb bizonyosága?
MÁTYÁS	Nem kell. S ellenséged van-e?
ÖREG	Azt – bevallom – nem hoztam. Helyette elkísért az asszony. <i>(Beinti a feleségét)</i> Hadd lásson világot. <i>(Szemével jelzi Mátyásnak, hogy amit most lát, csak csel.</i> <i>Magából kikelve rátámad az ártatlan asszonyra)</i> Né te! A mindenét, máris az urakra meresztgeti szemét! Pávaskodva bandzsít, csipejét riszálja! Léha fehércseléd! Gyalázatos pára!
FELESÉG	<i>(Felháborodik az igaztalan vádaskodásra)</i> Én-e? Gyalázatos? Hallja ezt kend, felség!? Így piszkít! Megaláz! <i>(Hirtelen elhatározza magát)</i> Tisztesség ne essék,

elmondom... el én,... hogy...
(megtorpan az elhatározással, majd győzködi magát)
 ...ez kötelességem!
(Fenyeget) Feladlak!
(A királyhoz) Gyilkos ez! – Büntesd méltóképpen!
 Egy aranyművesnek vére szárad kezén.
 – Osztozunk a kincsen – ígérte. De nem én!
 Nem leszek cinkosod! – Jaj, gyilkosné lettem!
 ÖREG *(Nyugodt mosollyal)* Felség, most láthatod, ki az ellenfelem.
 Leölttem egy birkát s azon véres kézzel
 hazudtam volt néki, hogy levágtam késsel
 fejét a nyakától egy aranyművesnek.
 Lám, készpénznek vette.
(Kedveskedve öleli az asszonyt) Csak felültettelek,
 te, házi ellenség!

MÁTYÁS *(Bölcs mosollyal)* Megálltad a sarat,
 bölcs ésszel elnyerted ígért jutalmadat:
(Az urakra) – Amit tőlük kaptál tandíjuk fejében –
 megtoldom birtokkal – úgy ráadás képpen.
(Tele tarisznyát ad át)
 Ez csillagász-eszü okos szamaradnak –
 abrakostarisznya, benne arany abrak.
 – Szamarabb szamarak bőven vannak nálunk,
 sajnos, nem lehet már ő a főszamarunk.
 Te győztél bölcs ésszel minden fondorlaton,
 érte tiszteletünk az igazi jutalom.
(Kezet fognak)

ÖREG Én magamnak nincs több s más kívánsága,
 csak az: soká éljen magyarok királya!

Csóka móka

SZEREPLŐK:

Mesélő	Követ
Mátyás	1. ajtónálló
Legény	2. ajtónálló
Bíró	Elöljárók (tetszés szerinti számban)
Kisbíró	Asszonyok
	Szolgák

Bíró és az előljárók félkörben ülnek egy malomkő mellett, könyökük a térdükre, fejük az öklükre támasztva – töprengenek

MESÉLŐ

(Bemutatja a mozdulatlan társaságot)

A solymári kupaktanács:

bölcs férfiak mind egy szálig,
 fejük dagad, mint kött kalács –
 tanakodnak. Ám mindmáig,
 három éjjel, három napja,
 se veleje, se kalapja,
 senkinek egy okos terve,
 ami rajtuk segíthetne,
 gondjaikon enyhíthetne.
 Pedig Mátyás megizente:

KÖVET

*(Az ülő csoport mögé állva kántáló hangon felolvassa a király üzenetét.
 Az előljárók mimikával, mozdulattal reagálják)*

Minap a királyi hintóm
 kerekeit összetörte
 egy hanyagul odavetett,
 ottfelejtett,
 ütött-kopott
 malomkő a kátyus úton.
 Megüzenem most ezúton:
 azt a vásott
 bűnöst méltón megbüntessék!
 Mivel nekünk ennyit ártott:
 a malomkő megnyúzassék!
 Diktum-faktum! – amint illik:
 az ítéletvégrehajtás
 a solymári kupaktanács
 bölcs fejének legyen dolga!
 – A hal is a fejtől bűzlik. –
 De, hogy ideje és gondja
 jusson másra,
 – például: útjavításra! –
 az egész kupaktanácsra
 bízzuk rá a bíró tettét!
 S ha parancsukat megszegnék:
 úgy a tanács minden tagja
 hátát tartja,
 abból a királyi varga
 – egy királyi lábra méltó –
 bakancs szíját kihatározza!
 Fikszum – fertig! Nincs rá vétő!
 Így akarja:
 Mátyás az igazságosztó. *(Kimegy)*

1. ELÖLJÁRÓ *(Továbbtöprengenek, vitatkoznak ülve. A bíróhoz)*
 Kend a bíró!
2. ELÖLJÁRÓ *(Ő is támad)* Kendnek mondta!
 BÍRÓ *(Méltatlankodva)* Solymáron ez bíró dolga?
3. ELÖLJÁRÓ Így hirdette ki a követ
 4. ELÖLJÁRÓ *(Rászól)* Ne emlegess te is követ!
 5. ELÖLJÁRÓ *(Bíztatja)* Vágjon bele!
 6. ELÖLJÁRÓ El ne vétse!
 3. ELÖLJÁRÓ *(Mohón)* Prémbundának kerekítse!
 BÍRÓ *(Nézegeti a követ)* Hol a hókja? Hol a málja?
 A horpasza, gereznája?
 Kitől lehet kitanulni,
 miképpen kell követ nyúzni?
5. ELÖLJÁRÓ Mester abban a mészáros!
 1. ELÖLJÁRÓ És a varga? Az is bőrrel
 munkál!
4. ELÖLJÁRÓ S a szűcs szőrrel!
 2. ELÖLJÁRÓ A lódoktort! Csakis azt hívd!
 3. ELÖLJÁRÓ Ehhez kőfaragó konyít!
 4. ELÖLJÁRÓ Templomszolga?
 1. ELÖLJÁRÓ Kántor?
 5. ELÖLJÁRÓ Bába?
- MESÉLŐ *(Közbelépésével leintette, élőképpé merevítette a vitázókat)*
 Tanakodnak – mindhiába,
 nem jutottak ötről-hatra.
 De ni, hátul az ablakba...
- LEGÉNY *(Bekönyököl a képzelt ablakon. Füttyül, mire a vitázók – mozdulatlanul merevült pózokban – testtel felé fordulnak)*

Na ne! Kendtek mi a kőbe
 botlottak, hogy elgyötörve
 magukat betegre nyúzták!
 (Felnyög) A ménkübe!
 Csak nem nyúzzák?! (Fütyül)
 (Lassan indítva, majd a tempót, hangszínt és erősséget is egyre az ordításig
 fokozva – szinte egy szuszra adja ki mérgét)
 Hijnye, azt a rézkupakos,
 csürdöngölős, vaskalapos,
 bőrbocskoros, szőrcsuhás,
 itykés-pitykés rokolyás,
 butykos rocskás, bugylibicskás,
 potykás ócskás, csacska csicskás,
 kóc-szakállú – kalucsnija,
 gacsos-lábú – kamáslija,
 pök-subickkal kikent-kifent...
 LEGÉNY (Eddig fütyörészett, most kihasználva a lélegzetvételnyi szünetet, ártatlanul
 közbevág) De azért nem haragszik kend?!
 BÍRÓ (Fogcsikorgatva) Ááá! Dehogy!
 4. ELÖLJÁRÓ Pont a legjobb ötletemet!...
 5. ELÖLJÁRÓ (Fején mutatja) Itt motoszkál... De így!?
 BÍRÓ (letörten) Ezek
 nem érdemlik...
 LEGÉNY (Közbeszól) Bölcs emberek,
 mire nyúzzák magokat?
 1. ELÖLJÁRÓ (Letörve) Mire?
 LEGÉNY Pedig ezt a követ kéne...
 (Ámul) Nyúzni?
 5. ELÖLJÁRÓ (Nyomatékkal) Nyúzni!
 LEGÉNY (Még mindig nem hiszi el) Követ?
 4. ELÖLJÁRÓ (Már dühös) Követ!
 LEGÉNY S ezért gyötrik az eszöket?
 3. ELÖLJÁRÓ Mátyás király rendelete,
 hogy megnyúzzuk.
 LEGÉNY Csak így, élve?
 Előbb vérét kéne venni.
 MIND (Ámulva) A kőnek?
 LEGÉNY (Természetesen) Lehet mást tenni?!
 Ha ez a király parancsa,
 hatalma van, megoldatja:
 leöleti, – mi az neki!
 (biztatólag) Aztán – potomság a többi!
 ELÖLJÁRÓK (Az egyszerű megoldást hallva újra felélénkülnek)
 2. ELÖLJÁRÓ Na, mit mondtam?!
 6. ELÖLJÁRÓ Igazam lett!
 1. ELÖLJÁRÓ Akkor ugrott be az ötlet...
 3. ELÖLJÁRÓ Mégiscsak eszembe jutott!...
 5. ELÖLJÁRÓ Nyelvemen volt rég...
 1. ELÖLJÁRÓ Köztudott,
 ha koncentrálok...
 6. ELÖLJÁRÓ Csak kipattant!
 1. ELÖLJÁRÓ (Mutatja) Vakartam így, és bekattant!
 BÍRÓ Mégiscsak nagyokos vagyok!
 5. ELÖLJÁRÓ Amíg frissiben a dolog,
 üssük nyélbe, amíg meleg!
 MESÉLŐ (Viszi a kézről kézre adott írást az oldalt beálló királyhoz és hozza a választ)
 Küldték is az üzenetet
 a királynak. Tetszett neki!
 Feltette, hogy megismeri

a bölcs bírót. Elrendelte:
Budán nyomban felkeresse!

BÍRÓ

(Elolvassa, magában dühöng, a többiek eloldalognak)
Budára? Én?... Neeem! Királyom!
Legyen bíró más Solymáron!
(A kisbíróhoz) Fejem drágább, mint a süveg,
keress bele másik fejet! *(El)*

A Kisbíró lassan, akkurátusan sorba jár a süveggel. Félkörben állnak az asszonyok, mögöttük bujkálnak a férfiak, az elöljárók is. Sorban elutasítják a felkinált süveget

1. ASSZONY
2. ASSZONY
3. ASSZONY
4. ASSZONY
5. ASSZONY
6. ASSZONY
7. ASSZONY
8. ASSZONY
9. ASSZONY
10. ASSZONY

(Begyeesen) Bíró??? Hogyha bolond lenne!
(A süvegre) A képéhez nem is menne!
(A szoknyája alatt bújtatja a férjét)
Nincs itthon! Talán jövőre...
(Szánakozva) Haja hull, a tökfödöbe...
(Sopánkodik) Nagy rá! Nem lát ki alóla.
(Harciasan) Lóduljon, míg jól van dolga!...
(Siránkozik) Bírónak? Ezt? Hiszen számár!
(Elébe áll) Elromlott az ajtón a zár!
(Sír, mögötte bújik a férj) Beteg!... Meghalt!... Eltemettük!...
(Pöröl) Tűnj el a süveggel együtt!

A Legény semmiről sem tudva, hetykén füttyörészve beállít

KISBÍRÓ

(Tanácsstalanságából – a legényt látva – felocsúdik, majd elhatározással)
Nocsak!... Ej ni!... Mint a rigó!
(A legényhez lép) Szép öcsém! Itt te lész bíró!
Isten is arra teremtett,
hogy viseld e szép süveget
Solymáron!

LEGÉNY
KISBÍRÓ

Én? Osztán mire?
(Hízeleg) Hisz füttyülsz, mint filemile!
Mától a törvény diktálja:
az legyen Solymár bírója,
aki füttyös!

LEGÉNY
KISBÍRÓ

(Hetykén) Jó, nem bánom!
Nincs a kerek nagyvilágon
másutt ilyen derék bíró!
(A legény fejére teszi a nagy süveget, az alig lát ki alóla)
A süveg is pont rád való!

MINDENKI
LEGÉNY
KISBÍRÓ

(Olvadva) Mintha csak rá szabták volna!
(Csak úgy kérdi) Osztán, mi a bíró dolga?
(Mézesmázosan, miközben – kihasználva, hogy a fiú nem lát a süvegtől – lábujjhegyen oson kifelé a néppel együtt)
Már mi lenne?! Egyéb semmi,
csak a süveget viselni
és füttyülni hónapszámra.

LEGÉNY
KISBÍRÓ

(Elégedett) Az jó!
(Már csak a feje látszik, gyorsan bekiabál)
Még ma menj Budára,
Mátyás meg akar ismerni.

LEGÉNY
KISBÍRÓ

Én is ütöt.
(Mégkönnyebbülten törli a homlokát, majd eltűnik)
Nahát! Ennyi...

LEGÉNY

(Megigazítja süvegét, elégedetten néz körül. Meglát egy madarat)
Azt tudod-e sárgarigó,
hogy ki Solymáron a bíró?
Mégfoglak! ...Nem rigó?... Csóka?!
(Elkapja) Hopp, megvagy! – Jó lesz az útra.

(*Tarisznyába teszi. Örömeiben boldogan táncolva, forogva kiáltja*)
 Azt füttyöld ki sárgarigó:
 Budára indul a Bíró! (*Füttyörészve körbejárva*)

MESÉLŐ
 (*Fözlállítják a félkör alakú malomkövet várfa alatt*)
 Ment, vidáman füttyörészve
 a várba, Mátyás elébe.

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Elé áll*) Hé, te, suttyó! Merre tartasz?
 (*Foghegyről*) Vajon! Kettőt találgathatsz.

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Kisebb garral, öcskös!
 (*Önérzetesen kiigazítja*) Kelmed!
 Így titulálj!

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Gúnyal*) Engedelmet!
 Engedek én, ha te hagyod,
 (*nagymellénnyel*) a solymári bíró vagyok!
 Úgy ám, pupák!

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Érdeklődve súgja*) És mivégre?...
 (*Megjátssza*) Mátyás kért meg... tán ebédre...

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Bennfentes*) Ajándék?
 (*Fölnnyel*) Itt a szütyőmben.

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Mohó*) Ugye, kapsz is?
 Persze! Böven!

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Felét! (*Mutatja, hogy kéri*)
 Neked?

1. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Ez a taksa!
 (*Türelmetlen*) Jó, csak erressz már utamra! (*Továbbmegy*)

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Újtát állja*) Hé, te!
 (*Már tudja, miről van szó*) Kelmed!

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 (*Látja, hogy a fiú érti a csíziót, félszavakból értik egymást*)
 Hozzá?

LEGÉNY
 Persze!

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Szütyő?

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Teli!

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Kapsz?

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Degeszre!

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Fele! (*Mutatja, hogy az övé*)
 Tiéd!

2. AJTÓNÁLLÓ
 LEGÉNY
 Akkor tűnés!
 (*Továbbmegy. A királyt is ajtónállónak véli, szóhoz sem engedi jutni. Felsorol
 mindent kérdés nélkül és ígér*)
 Szót se! Tudom, mi a dürgés!
 És nem suttyó!... Bíró! – Solymár!
 Ajándék meg neked is jár,
 ne félj, majd az egykomámmal,
 – már úgy értem: (*jelentősen*) a királlyal –
 a ráadás elintézve,
 csak vezess már elejébe!

MÁTYÁS
 (*Belemegy a játékba, körbevezeti és maga elé állítja*)
 Ott állsz.

LEGÉNY
 Hol?

MÁTYÁS
 A király előtt.

LEGÉNY
 (*Szinte nem hiszi, habog, majd ijedtségét szemtelen hetykeséggel palástolja*)
 Hogy te?... Felség!... Huuu!... Az elébb...
 Hááát?! – Kolléga!... Mert az, ugye?
 Nekem ott a falu ügye,
 neked meg – egy kicsit nagyobb.
 (*Ujjaival mutatja a pénzt*) De ez is több!...
 (*Megpróbálja viccel elűzni Mátyás kínos hallgatását*) Kösz, megvagyok!
 (*Most már kínban*)
 Háát... én csak beszélek... szélek...

MÁTYÁS *(Hirtelen ötlettel)* Különben hogy vagyunk?
 LEGÉNY *(Keményen)* Élek!
 LEGÉNY *(Mégkönnyebbülten buzgólkodik)*
 Hűűű, hát az jó!... Az nagyon jó!
 MÁTYÁS *(Oldódik)* Tudod: élnék, – csak az adó!
 Ha már itt vagy, súgd meg végre,
 nem külditek három éve,
 miért?
 LEGÉNY *(Megjátszott csodálkozással)*
 Ne mondd! Az nem lehet!
 Folyton küldjük: adó, eredj,
 eredj Budára föl végre!
 Nem mozdul az istenért se!
 MÁTYÁS *(Bepöccen, belódítja a „szomszéd szobába”, a malomkerék mögé)*
 Ej, az apád rézangyalát!
 El nem hagyod ezt a szobát,
 míg az adót... *(felfigyel a legény füttyülésére)*
 Ki füttyürész? *(nyitná az ajtót)*
 Hé!... Bezárta!... Ilyen merész... *(hallgatja a füttyöt)*
 Te vagy? ...Vagy egy madár?... Hallod!?
 LEGÉNY *(Ravaszul, mintha valami madárhoz beszélne)*
 Szegény buba!
 MÁTYÁS *(Rázza a kilincset)* Rigót hallok?
 Milyen rigó?... Csak nem nekem...
 LEGÉNY *(Ravaszkodik)* Kis rab!
 MÁTYÁS *(Megadja magát)* Jól van! – Elengedem!
(Alkuszik) Na, a felét.
 LEGÉNY *(Már indult volna, de most újra ravaszkodik)*
 Itt pusztulunk!...
 MÁTYÁS *(Elszántan)* Mindet, na. *(A tarisznya után nyúl)*
 Az ajándékunk?
 LEGÉNY *(Szándékosan félreérti)* Nagylelkű vagy! Azt is kapok!
 MÁTYÁS *(Mérges)* Busásan, huszonöt botot!
 LEGÉNY Százat!
 MÁTYÁS *(Bámul)* Tessék?
 LEGÉNY *(Határozottan)* Kerek százat!
 MÁTYÁS Verést?
 LEGÉNY Ha gusztusom támadt?!
 MÁTYÁS *(Bekiáltja a szolgálakat, határozottan parancsolja)*
 Jó. Legények! Szépen kérte –
 száz botot! – de bőven mérve
 csapjatok rá!
 LEGÉNY No, ne kapkodj! –
 A két legény, ki az ajtó
 előtt lebzsel – épp az elébb
 elkérte már felét-felét.
 Nekik adtam. – Jó a szívem!
 MÁTYÁS *(Elismeréssel)* Derék! Én meg is tetézem.
 Akkor lássuk a madárkát!
 Rigó, ugye?
 LEGÉNY *(Óvatoskodik)* Várj, az árvát
 meg ne ijeszd, fél azóta. *(Kirepíti)*
 Huss, te! *(Nézik a madár repülését)*
 MÁTYÁS *(Csalódva)* De hisz ez csak csóka!
 LEGÉNY Persze! – De mindenki tudja,
 Solymáron úgy füttyül a csóka,
 mint másutt a rigó!
 MÁTYÁS *(Bosszankodását legyűrve intézkedik)* Jól van!
 Ha úgy – legyen még úgyabban:
 akkor járulhattok mától

szíнем elé, ha Solymárról
 hoztok egy füttyülő csókát!
 Punktum! Lezártuk a mókát!

LEGÉNY *(Hamiskásan)* Bölcs ítélet! De, instállom,
 ki hiszi el ezt Solymáron?

MÁTYÁS *(Nagylelkű)* Írásba is adom! *(Ír a fiú hátán.)*
 LEGÉNY *(Mohón)* Felség!
 Pecsétet rá! Hármat!

MÁTYÁS *(Átadja)* Tessék!
(Olvassa) Füttyös csóka nélkül mától
 nem jöhet senki Solymárról
 hozzám.

LEGÉNY *(Elégedetten elteszi, huncutul ravaszskodik)*
 Rendben! – Bár sajnálom:
 nem látlak többé, királyom.

MÁTYÁS *(Kegyesen)* Mért ne? – Te kísérd az adót, –
 az újat és elmaradót –
 föl Budára.

LEGÉNY *(Tettetett sajnálkozással)* Azt nem lehet,
 tiltja pecsétes rendelet! *(mutatja)*
 Nem hozhatunk adót hozzád, –
 hisz nem lelünk füttyös csókát.

MÁTYÁS *(Hirtelen felfortyan, – majd elismeréssel)*
 Hú, a kutyafékom-adta!
 Esze, akár a beretva!
 Aki bölcs, csak egyet tehet:
 elismerően hajt fejet
 a furfang és tudás előtt.
 Mert ész, – s nem fütty ültette őt
 bíró-székbe! – Nem lesz gondja
 többé Solymárnak adóra!

MIND Éljen Mátyás!
 MESÉLŐ S a tanulság?
 MÁTYÁS Az nincs.
 MIND *(A nézőkhöz)* Mondják meg: manapság
 hol lehetne ilyet tenni:
 bíróságot, rangot, címet
 lehet-e ma füttyért venni??? *(Mindenki füttyül)*

Fodor Mihály Pest Megyei Színjátszó Tábor, 2010

Szivák-Tóth Viktor

A Pest Megyei Közművelődési Intézet az idén már tizennyolcadik alkalommal szervezte meg színjátszó táborát, a hagyományokhoz híven, Zamárdiban. Az intézet felkérésének most is nagy örömmel tett eleget az összeszokott szakmai gárda, ugyanakkor az első pillanattól kezdve világos volt számunkra, hogy az idej rendhagyó tábor lesz. Ez az első alkalom, hogy Fodor Mihály nem vehetett részt a közös munkában. Tiszteletére, emlékének megőrzésére a Pest Megyei Közművelődési Intézet úgy döntött, hogy a tábor felveszi egyik alapítójának nevét, és az idej évtől a Fodor Mihály Pest Megyei Színjátszó Tábor nevet viseli. Mint már évek óta, most is több mint 120 színjátszó gyerek szakmai és szabadidős programjának megszervezésével bízott meg bennünket a PMKI. Az alapelvek, amelyek miatt a tábor eddig sikeresen működött, valamint a tábor szervezői és művészeti vezetői által közösen kitűzött célok továbbra is változatlanok maradtak. Minden csoportvezető az általa hozott színjátszóit „vegyíti” a máshonnan érkezőkkel, egyes csapatokat alakítunk, korosztályok szerint. Közös érdekünk, hogy a gyerekek minél jobban érezzék magukat, közben mindenkinek lehetősége legyen a fejlődésre. A PMKI gondoskodásából a tábor minden csoportnak biztosít zeneszerzőt, énektanárt, mozgástanárt, és ha kell, a rendezők egymásnak írnak dalo-